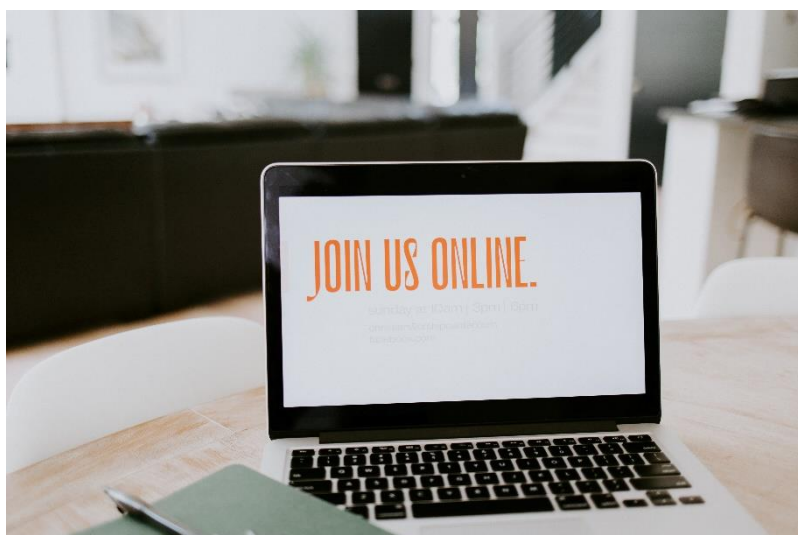

Kerkzijn op afstand

Samenvatting van de peiling over kerkzijn in coronatijd

Wat is de impact van de coronacrisis op het kerkzijn? Dat vroegen we aan meer dan 500 betrokken kerkleden, waarvan meer dan 50% ook een taak in hun gemeente vervult. Wat betekent de crisis voor de kerk, voor gelovigen en voor hoe we in de komende periode verder gaan?

We trekken conclusies op basis van de resultaten van de peiling. Een presentatie en het totale rapport behorend bij de peiling vindt u op www.praktijkcentrum.org/actueel/corona-peiling/. Per conclusie geven we daarnaast enkele aanbevelingen voor kerken. Ook vindt u voorbeelden uit de praktijk van kerken zelf. Een compleet overzicht van deze praktijkvoorbeelden vindt u op www.diaconaalsteunpunt.nl/voorbeelden-kerkzijn-corona.

1. Gelovigen hebben ontmoeting broodnodig

We zijn loyaal aan onze eigen gemeente: zo'n 85% kijkt vrijwel wekelijks naar de diensten, waarin sinds de start van de crisis fors is geïnvesteerd. Het lijkt erop dat het naar boven gerichte aspect (de boodschap en in het bijzonder de preek en de band met God) van kerkzijn in coronatijd vooral recht is gedaan.

Mensen missen niet de preek of liturgie in het samenkomen als gemeente maar de samen-elementen als gebed, gemeenteleven en zingen/musiceren. Zonder de ontmoeting in en buiten het kerkgebouw is het geloof niet weg, maar de geloofsgemeenschap wordt node gemist. Die wordt ervaren in het samenzijn en samen zingen.

Het is opvallend dat een van de meest gangbare manieren om gemeenschap te belichamen, namelijk de kringen of andere kleinschalige vormen van community, weinig extra aandacht krijgt of juist is afgenomen.

Naar buiten lijken de activiteiten onveranderd verder te gaan en worden nieuwe plannen gemaakt. Een derde van de diaconieën heeft zijn gemeente aangemeld bij #nietalleen.

Het boven, binnen en buiten van kerkzijn is in de missie van de gemeente aan elkaar verbonden. De vraag is of dat ook in deze tijd zo wordt beleefd en hoe de beleving van deze relatie krachtiger kan worden. Het gevaar bestaat dat kerken in de crisis zich vooral richten op 'boven' en in en na de coronatijd de 'binnen' en 'buiten' dimensies van kerkzijn onverbonden met die bron vormgeven.

Aanbeveling: aandacht voor de sociaal-spirituele functie van de kerk

Laten we op zoek gaan naar praktijken waarin gemeenteleden hun geloof kunnen delen en waarbinnen dat geloof ook kan groeien, binnen de kaders van wat mogelijk is.

Geef ruimte aan kleine groepen, benut ook de kansen die daarvoor ontstaan nu allerlei energie op gemeentebreed-niveau niet ingezet hoeft te worden. De kleinere groepen binnen de kerk, waaraan zeker 50% meedoet, kunnen in potentie van nog grotere geestelijke en sociale waarde worden voor de groepsleden. Binnen de setting van een kleinere groep kunnen deelnemers het 'ik' en 'wij' van de gemeenschap ervaren en de relatie daarvan met het boven en buiten van kerkzijn verdiepen.

Verbind in de viering het boven met binnen en buiten. Denk na over hoe je je online diensten toegankelijker kunt maken voor kijkers van buiten je gemeente.

Denk als kerk na over de sociale functie die je hebt, zowel in coronatijden als daarbuiten. Wees hier alert op door eenzaamheid en sociale problemen te adresseren in de eigen gemeenschap en daarbuiten. Stel jezelf de vraag of er mensen in de omgeving van de kerk zijn die behoefte hebben aan contact en hulp. Welke kansen geeft juist deze tijd ons om het evangelie handen en voeten te geven?

Praktijken om van te leren:

- In de CGKv Sneek is een wandelkerkdienst geweest, waarbij werd gelopen in groepjes van 10 en onderweg de liturgie gedeeld door zegen, gebed, zang, preek en bijbellezen.
- De NGK Wezep bezoekt ouderen met kleine presentjes, maar ook om samen te zingen bij de voordeur.

2. Verlangen naar verandering in vormen van kerkzijn

Gevraagd naar de visie op de kerk in en na coronatijd kwam enerzijds naar voren dat deze crisis voor hernieuwde spiritualiteit kan zorgen en dat er kansen liggen om de kerk te verbeteren. Sterker nog, dat de kerk, zoals zij is, niet verder kan. Anderzijds zeggen mensen dat ze niet voor zich zien dat de kerk sterk zal veranderen.

Deze gemengde reactie kan wijzen op teleurstelling in de kerk. Verandert de kerk te langzaam, in te kleine stappen, of in een niet-adequate reactie op de veranderingen in de samenleving? En welke veranderingen zijn er dan gewenst?

De crisis brengt de kerk onvermijdelijk in verandering. Andere manieren van kerkdiensten, versterking van kleine groepen, het optrekken met jongeren en de missionair diaconale ruimte zijn belangrijke aandachtsvelden geworden. Een crisis biedt weinig gelegenheid aan kerkleiding en gemeente om te reflecteren op wat op dat moment gedaan moet worden. Daarvoor is ontmoeting en bezinningstijd nodig.

Predikanten geven aan dat ze over het algemeen zonder grote problemen hebben kunnen doorwerken. De kerkenraad is zelfs tevredener over het eigen functioneren dan voor de crisis. De infrastructuur voor bezinning en beleid lijkt er dus wel te zijn. De uitdaging is om die wijsheid en het verlangen te benutten om te doordenken hoe het delen van hoop, geloof en liefde in de praktijk vorm krijgt.

Aanbeveling: ruimte nemen om te bouwen vanuit de kern

De kerken zullen in een nieuw seizoen, ook bij voortduur van de crisis, moeten investeren in bezinning. Daarbij gaat het dan niet over hoe we het ietsje anders kunnen doen, maar vooral over de vraag waarom we doen wat we doen.

Het heeft zin om te spreken over veranderingen als het vertrekpunt helder is. Deze crisis geeft kerken gelegenheid om in een tijd waarin veel onduidelijk is, opnieuw te zoeken naar wat de kern van het evangelie is: Gods liefde en Gods missie. Dat vraagt gebed, rust, inzicht en leiding en het geloof en vertrouwen dat God zelf zijn weg met ons gaat. Het vraagt de wil om er samen als gemeenschap uit te komen, in een tijd waarin de vertrouwde vormen onder druk staan en verschillen in beleving en wensen mogelijk groter zullen zijn.

Vanuit welke kernwaarden geven we onze praktijken vorm? We houden halt om – met wat we hebben gekregen aan bagage – nieuwe wegen te zoeken.

Praktijken om van te leren:

- In de NGK Alphen aan den Rijn is een aantal meditatiewandelingen georganiseerd.
- In een aantal gemeenten zijn gebedsavonden opgestart – al dan niet digitaal.

3. Onduidelijk wat de crisis met de gelovige doet

De meeste respondenten geven aan weinig directe last te hebben van de coronacrisis. Weinig zijn hun baan kwijtgeraakt, enkelen kennen mensen die zijn overleden en enkelen hebben relatieproblemen gekregen. De meesten geven aan dat in hun geloofsbeleving niet veel is veranderd.

Ook kwam naar boven dat de pastorale vragen van gemeenteleden niet gingen over theologische kwesties, zoals de vraag ‘waar is God’ of ‘hoe kan God lijden en ziekte toestaan’.

In plaats daarvan gingen de vragen over sociale zaken, zoals eenzaamheid en hoe je jezelf een houding geeft in de crisis. In dat kader is het des te opvallender dat ruim 60% van de diakenen aangeeft, geen extra maatregelen te hebben getroffen om mensen met elkaar in contact te brengen.

Een kanttekening hierbij is dat deze peiling in juni 2020 plaatsvond. Niemand weet hoe lang de crisis nog zal duren en wat de impact zal zijn op de economische en sociale situatie in Nederland. We vermoeden dat respondenten op langere termijn niet dezelfde antwoorden geven. In hoeverre krijgen we last van de indirecte gevolgen van de crisis? Een gebrek aan live ontmoetingen op langere termijn, wegvallen van onderwijs en pastorale groepen in de kerk? Het uit het zicht raken van jongere of oudere gemeenteleden omdat je hen niet meer ziet of spreekt? In hoeverre zien we als kerken degenen buiten onze gemeenschap, die te maken hebben of krijgen met de gevolgen van de crisis?

Aanbeveling: geen snelle antwoorden maar trage vragen

Eenzijds roepen we kerken op om dankbaar te zijn. In vergelijking met vele broers en zussen in binnen- en buitenland lijken we te worden gespaard voor groot lijden. We zijn veelal gezond gebleven en op allerlei manieren konden samenkomsten doorgaan. We hebben de middelen, de talenten en de energie gekregen om Gods woord te laten klinken, te bidden en te delen.

Anderzijds: in de zorg en het onderwijs is de rek er wel zo'n beetje uit. Velen vrezen een tweede of derde golf en dat mag ons ook in de kerken bewust maken van de impact van het virus. Het is naast ziek zijn of de (zelfgekozen) isolatie in de vorm van thuis werken en groepen mijden, ook de voortgang in de tijd, de verandering van wat gewoon was, de nieuwe vragen die we stellen aan wat waardevol voor ons lijkt te zijn. Met het voortduren van coronamaatregelen komt ook de bezinning op gang. Vraag je af: luisteren we naar de trage vragen? Zien we wat het met de kerk en met elkaar doet, dat de dingen onduidelijk zijn? Hebben we aandacht voor ouderen, jongeren, voor wie kwetsbaar is, maar ook voor wie altijd actief was en nu op de rem moet? Kunnen we ons langzaam maar zeker een beeld vormen voor een langere termijn?

We komen in een fase die vraagt om één op één aandacht, om luisteren naar waar behoefte aan is en de liefdevolle trouw om elkaar en mensen buiten onze gemeenschappen wanneer nodig, te bemoedigen. Oefen in ontvankelijkheid voor wat God van ons vraagt in deze tijd: Heer wijs ons uw weg!

Praktijken om van te leren:

- In de GKv Drachten-Nijega wordt iedere woensdagavond de kerkklok geluid en een vesper verzorgd.
- De SWG Lisse stelt de kringen centraal: deze komen geregeld bij elkaar, ook voor pastorale taken.
- De GKv Steenwijk stelt dagelijks de kerk open voor bezinning, gesprek en gebed en in een andere gemeente mag het gebouw als flexwerkplek gebruikt worden.

4. Jongeren begeleiden vraagt bijzondere aandacht

In de peiling komt naar voren dat men zich zorgen maakt over leden aan de rand van het georganiseerde kerkelijk leven, waarbij in de toelichting heel vaak 'de jongeren' worden genoemd. In kerken valt onderwijs aan en begeleiding van jongeren in ieder geval voor een periode vrijwel stil – naast een lange periode zonder school/studie, uitgaan en mogelijk verlies van bijbaan of eigen woonplek.

Er zijn maar weinig feiten uit de peiling te concluderen, daarvoor is de respons onder jeugdwerkers en jongeren te laag. Wat we wél zien is dat jeugdwerkers het moeilijk vinden jongeren bij de kerk te (blijven) betrekken. Daarnaast zien we dat activiteiten vooral voor en niet mét jongeren worden georganiseerd. Er lijkt een groot verlangen om deze groep bij de gemeente te betrekken, maar grote verlegenheid in hoe je dat zou kunnen doen: de meerderheid van de jeugdwerkers heeft daarbij geen hulp gevraagd.

Aanbeveling: grote inzet op de plaats van jongeren in de gemeenschap

Juist jongeren, die hun plaats in de kerk en hun relatie met God nog bezig zijn te ontdekken, vragen om extra zorg en aandacht. Het gaat om een kwetsbare groep gemeenteleden, die in de fase van groeien in geloof gebaat zijn bij begeleiding en nabijheid.

Voor jeugdwerkers is daarom de aanbeveling om actief aan de slag te gaan met al bestaande relaties en groepen. We moedigen kerkenraden aan om de plaats van jongeren in de gemeente ruim aandacht te geven en iedereen die met jongeren werkt extra te coachen en ondersteunen.

Ontmoet jonge gemeenteleden – al dan niet 'aan de rand' – en ga met hen in gesprek over de vragen en aanbevelingen uit deze peiling. Wat betekent het wegvallen van allerlei samenkomsten voor hen? Op welke wijze willen zij graag verbonden zijn aan de gemeenschap? Wat betekenen de waarden van de gemeenschap voor hen?

Zoek mét hen uit hoe dat moet en niet voor hen. Jongeren maken deel uit van vele fysieke en digitale gemeenschappen. Wat kan de kerk van hen leren? Waar willen zij voor worden ingeschakeld?

Praktijken om van te leren:

- In de GKv Zwolle-west zijn alle geslaagden individueel gefeliciteerd, is een YouTube kanaal voor jongeren ingezet en een online pubquiz gedaan.
- In de GKv Zoetermeer is in de online viering (die gericht is op de kringen in de huiskamers) een zgn. jongerenmoment: een jongere deelt een lied en vertelt wat hem/haar daarin bijzonder raakt.
- De 3GK Deventer heeft het complete jeugdkamp online vormgegeven.